

ET ELEVATIS MANIBUS SUIS (in cœlum, quasi a Deo poscens benedictionem efficacem dandam discipulis), BENEDIXIT HIS, — formans signum crucis super eos, uti censet Dionysius Carthusianus, Franciscus Lucas et alii, ac Suarez, III *part.*, *Quæst.* LVIII, art. 4, disp. 52, sect. 2. Imo S. Hieronymus, in *Isaia* LXVI, 19: « Et ponam in eis signum. Hoc, inquit, nobis ad Patrem ascendens Dominus dereliquit, sive in nostris frontibus posuit, ut libere diceremus: Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine. » Crux enim est signum Christi, quod nobis est fons omnis benedictionis et gratiæ. Quocirca a Christo et Apostolis manavit traditio, ut, dum eum benedicimus, manibus in formam crucis deductis id faciamus.

Porro, Christus hic abiturus a suis discipulis, docet nos, ut, cum a nostris subditis, etc., abimus, eis benedicamus, et signo crucis super eos formato a Deo benedictionem ei apprecemur. Ita Theophylactus.

52. ET IPSI ADORANTES (Græce προσκυνήσαντες, id est cum adorassent), REGRESSI SUNT IN JERUSALEM CUM GAUDIO MAGNO. — Gaudebant enim, tum quia videbant Christum magistrum suum tam glorioso triumpho in cœlum conscendere; tum quia Christus eis promiserat Spiritum Sanctum, eumque læti, avidè et certo expectabant; tum quia post labores prædicationis sperabant se simili modo in cœlum a Christo recipiendos. Hoc enim ipse eis promiserat. *Joan.* XIV, 31.

53. ET ERANT SEMPER IN TEMPIO, LAUDANTES ET BENEDICENTES (id est gratias agentes pro tantis Christi gratis, donis et beneficiis) DEUM. AMEN. — « Semper, » scilicet post adventum Spiritus Sancti in Pentecoste; nam ante eum pavidi meta Judæorum domi se continebant. Aut « semper, » id est frequenter, assidue adibant templum, ut in eo Deum orarent, laudarent et gratias agerent: nam alioqui, ex *Act.* I, 13, constat eos habitasse in domo, puta in cenaculo, in quo Christus ultimam cœnam celebraverat; sed hoc cenaculum vicinum erat templo: ex eo ergo facile et crebro adibant templum, et domum redibant. « Inter laudum devotiones, promissum Spiritus Sancti adventum promptis per omnia paratisque cordibus expectant, » ait V. Beda. Qui et hoc hic annotat, Lucam, qui Evangelium suum a ministerio templi per sacerdotium Zachariæ cepit, pulcherrime hoc in templi devotione complere, cum Apostolos inibi, ministros videlicet novi sacerdotii futuros, non in victimarum sanguine, sed in laude Dei et benedictione conclusit.

Moraliter: Apostoli et discipuli Christi hic nos suo exemplo docent assidue laudare Deum, ut tota vita christiani sit laus continua Christi. Ita inchoamus vitam Beatorum, quibus perpetuo laudare Deum est iuge otiosum negotium, et negotiosum otium, uti sæpius ostendit in *Apoc.* IV, V et VII. « Beati qui habitant in domo tua, Domine in sæcula sæculorum laudabunt te. »

CORNELIUS A LAPIDE.

COMMENTARIUM

IN

SANCTI JOANNIS

EVANGELIUM.

ANGELIUM S. JOANNIS.

ARGUMENTUM.

S. Joannes Apostolus, filius Zebedæi et Salomes, frater S. Jacobi Majoris, in Asia græce scripsit hoc Evangelium (1), sub finem vite, post reditum ex exilio in Pathmos, ubi scripserat Apocalypsin, uti ostendi proœmio in *Apocalypsin*.

Causa scribendi fuit duplex: Prior, ut Ebionem et Cerinthum hæreticos jam tum subnascentes, qui negabant Christi divinitatem, eumque merum esse hominem docebant, confutaret. Posterior, ut ea quæ Mattheus, Marcus et Lucas de Christo omiserant, suppleret. Unde Joannes plane prosequitur acta Christi primo predicacionis sue anno, quæ alii tres fere præterierunt (2).

Audi S. Hieronymum, proœmio in *Matth.* :

(1) Ad nostram usque ætatem nulla non modo S. Patricius, sed neque hostibus Christianorum acerrimis, dubitatio unquam suborta est de Joannis Evangelii authenticitate. Verum haud ita pridem e Protestantibus extitere, hosque inter Breitschneiderus, opere cui titulus: *Probabilia de evangelii et epistolarum Joannis apostoli indole et origine*, qui hoc opus suo auctori adjudicatum inter veritas amandare tentarunt. His refutatos reperis apud Kaimel, *Proleg. in Joan.*, § 2 et seqq., *Enleik. in d. Schrift. des N. T.* II Th., §§ 57, 60; argumenta vero positiva quibus Joanni quartum Evangelium merito ascribi statuitur, extant apud Petritium, op. cit. lib. I, cap. 17, *Quest. I.*

(2) Hæc P. Patricius de Joannis consilio in Evangelio conscribendo: « Joannis consilium desperavi potius quam historicum fuisse patet, tum ex eo quod sermonibus documentisque Christi fere totius, rerum ab eo gestarum maximam partem omittat; tum ex eo quod testimonia Scripturarum depronat ad probanda quæ elidunt. » Aliis quoniam Judæis librum suum destinavit: in hoc enim nullam repentis ex Christi parabellis, ejus sermonis genere Judæi delectabantur; nullam fere ex invectivibus quibus Christus Phariseos impetere solebat; nullam Scribarum, aut Davidis mentionem. Contra, voces et loca Judæis notissima græco vocabulo apposito explicantur, aut tanquam egenitis ignota diligentius delinuntur; de suis popularibus, Judæis audient, Joannes loqui videtur non secus ac de gente lecturibus extranea, dicens ei: *Ἰσραήλ*, ubi alii Evangelista uti solet vocabulis *Ἰσραήλ*, et *Ἰσραήλ*. Peculiari quadam ratione Christi præ Joanne Baptista excellentiam demonstrare sibi sumptisse videtur; cf. *Joan.* 1, 8, 15, 37; III, 32; v, 34; x, 41. Igitur summa Joannis consilii fuit ut adversus Nicolaitas, Gnosticos, Cerinthianos, Docetas, Discipulos Joannis Baptistæ, etc., probaret Jesum esse Christum Filium Dei.

« Ultimus Joannes Apostolus et Evangelista, quem Jesus amavit plurimum; qui supra pectus Domini recumbens, purissima doctrinarum fluentia potavit, et qui solus de cruce meruit audire: Ecce mater tua. Is cum esset in Asia, et tunc jam hæreticorum semina pullularent, Cerinthi, Ebionis et cæterorum, qui negant Christum in carne venisse, quos et ipse in epistola sua Antichristos vocat, et Apostolus Paulus frequenter percutit; coactus est ab omnibus pene tunc Asia Episcopis, et multarum Ecclesiarum legationibus, de divinitate Salvatoris altius scribere; et ad ipsum, ut ita dicam, Dei Verbum, non tam audaci quam felici temeritate prorumpere. Unde et Ecclesiastica narrat historia, cum a fratribus cogere ut scriberet, ita facturum se respondisse, si indieto jejunio in commune omnes Deum deprecarentur: quo expleto, revelatione saturatus, illud proœmium e caelo veniens eructavit: In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum: hoc erat in principio apud Deum. »

Ergo scripsit S. Joannes Evangelium, prævio communi Ecclesie jejunio. Addunt alii, prævitatorum et fulguribus, quasi alter Moses, quæ legem a Deo excipit cum tonitruo, fulmine et terræ motu, *Exod.* XIX. Ipse enim a Christo ad digitatus est Boanerges, id est filius tonitruo, ac ut talis novum legis novæ exordium intonuit: « In principio erat Verbum. » Ita ex Metaphrasæ et alii Baronius, tom. I, sub initium anni Christi 90, ubi pariter docet Joannem scripsisse Evangelium hoc anno Christi 90, post ejus ascensionem 68, qui fuit post excidium Hierosolymæ per Titum 27, Nervæ Imperatoris primus, cum jam fides Christi et Ecclesie ubique per provincias increbresceret, et inclaresceret magno fidelium numero, ac majore virtute et robore Martyrum.

Igitur sicut Isaias cæteros Prophetas, ita Joannes cæteros Evangelistas sublimitate superat: quare, licet cæterorum tempore sit postremus, dignitate tamen et perfectione est primus. Unde et aquilæ cæteris avibus supervolantii comparatur, *Ezech.* I, *Apocal.* IV. Divinitas hæc ejus, su-

minutas et profluentia, ac consequenter obscuritas, ex tribus maxime capitibus estimari potest. Primum est materia et argumentum: S. Joannes enim solus ex professo agit de Christi divinitate, de Verbi origine, eternitate, generatione ac spiratione Spiritus Sancti, de Sanctissima Trinitate, deitatis unitate, relationibus, attributis divinis, etc. Matthæus vero, Marcus et Lucas humanitatis Christi mysteria et gesta recensent. Unde ex S. Joanne Patres omnia pene argumenta contra Arianos, Servetianos, Nestorianos, Eutychianos similesque hæreticos; Doctores vero Scholastici totam materiam de S. Trinitate deque Deo trino et uno hausierunt.

Secundum est ordo temporis. Scimus Ecclesiam instar auroræ et solis, sensim successu temporum, crevisse ad perfectum diem cognitionis mysteriorum fidei. Hinc scriptores hagiographi novi Testamenti, puta Apostoli et Evangelistæ, longe clarius et luculentius de his scribunt, quam Moses et Propheta veteris Testamenti. Inter eos autem ultimus omnium est S. Joannes; ultimum ejus opus est Evangelium, uti docent Patres et interpretes. Ullamam ergo manum et coronidem Evangelis et Bibliis hoc Evangelio S. Joannes imposuit.

Tertium est auctor; S. Joannes enim unus omnium Sanctorum laureas meruit et obtinuit. Ipse vocatur et revera est Theologus, imo Theologorum vertex, ipse Propheta, ipse Apostolus, ipse Evangelista, ipse Sacerdos, ipse Pontifex, ipse Hierarchy, ipse Virgo, ipse Martyr; sed quia virgo, illa supersuit, ac terventi oleo immersus, illo nec uri nec lædi potuit. Joannem esse Theologum liquet ex Apocalypsi, quæ Græcè inscribitur *Apocalypsis S. Joannis Theologi*. Ipsum esse Prophetam in Apocalypsi nemo ignorat; Evangelista est in Evangelio; Apostolus in tribus Epistolis Canonicis quas conscripsit. Eundem virginem fuisse esseque perpetuum, veteres omnes tradunt, ac nominatim vetustissimus Tertullianus, lib. *De Monogamia*, et S. Hieronymus, lib. *I Contra Jovin*. Quocirca ipse tum aliarum virtutum, tum præsertim virginitatis merito, evasit discipulus ille quem diligebat Jesus, Benjaminus Christi, qui in ultima cœna Domini super pectus ejus recubuit, cui moriens quasi virgini virginem matrem commendavit. Nimirum « Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt, » ait ipsa Veritas, *Math. v.* Videbunt, inquam, in hæc vita per fidem et contemplationem, in futura per speciem et visionem.

Unigenitus ergo, qui est in sinu Dei Patris, S. Joannes, velut castissimo sibi que amicissimo, in sinu suo recumbenti enarravit secreta et sacramenta divinitatis, abscondita a constitutione mundi. Joannes eadem hæc nobis enarravit, ac quasi filius tonitru, cœranus et fulmineus totum orbem Verbi divinitate, velut coruscante fulmine collustravit, ejusdemque ignea charitate inflammavit. Testis sit vel unicus ille sermo lon-

gissimus et ultimus Christi a cœna, cap. xiii et seq., qui non nisi amoris divini ardore spirat et eructat. « Joannes, ait S. Epiphanius, *hæc. 73*, vere tonitru filius per propriam suam grandiloquentiam, velut ex quibusdam nubibus a sapientia enigmatibus, piam nobis de filio intelligentiam persuasit. » S. Hieronymus, *epist. 83 ad Evagrium*: « Clangit, ait, tuba, filius tonitru, quem Jesus amavit plurimum, qui de pectore Salvatoris doctrinarum fluentia potavit. »

Plura de eo vide hic apud S. Cyrillum, S. Augustinum et S. Chrysostomum, præmio in Joannem. Imo S. Chrysostomus audeat dicere Joannem per Evangelium docuisse angelos secreta Verbi incarnati, quæ prius ignorabant, adeoque ipsum doctorem fuisse Cherubinorum et Seraphinorum, idque probat ex illo Pauli, *Ephes. iii*: « Ut innotescat principatibus et potestatibus, in cœlestibus, per Ecclesiam, multiformis sapientia Dei. » « Si igitur, inquit Chrysostomus, principatibus et potestatibus, Cherubimque et Seraphim hæc per Ecclesiam didicerunt, plane constat ipsos angelos summa cum attentione ejus sese audire exhibere. Quippe idcirco non parum honoris consequimur, quod nobiscum angeli discant quæ nesciunt » (1).

Narrat S. Gregorius Nyssenus, frater S. Basilii, in Vita S. Gregorii Thaumaturgi, ipsum, cum Origenis fuisset discipulus, ac jam Neocæsariæ creatus foret Episcopus, dum jam Origenista errores suos spargerent et semina Arianismi jacerent, circa doctrinam doctrinaque modum fluctuare cœpisse: quare Deum ejusque matrem pro ope et luce suppliciter invocasse: nec incassum. In somnis enim apparuit ei B. Virgo cum S. Joanne, quæ eidem præceptorum dedit ipsum S. Joannem: quare S. Joannes Symbolum Thaumaturgo tradidit, quod celebrat V Synodus Œcumenica et tota Orientalis Ecclesia: quod Symbolo plerique divinis Evangelii sui mysteria, præsertim de Verbo Patri homousio, simplicissime explicat et pertractat. Exstat hoc Symbolum apud Baronium et alios in Vita Thaumaturgi. Idem et nos ab utroque identidem supplices efflagitemus. Plura de S. Joanne dixi

(1) De operis Johannei indole hæc habet Kuinoel notata haud indigna: « Joannes est multo magis historicus scriptor pragmaticus, quam Evangelistæ reliqui. Isti enim nude fero et simpliciter res gestas exponunt, atque per raro narrationibus suis animadversiones injiciunt, quæ ad lectoris iudicium regendum faciunt. Joannes vero perquam frequenter narrationibus animadversiones, iudiciumque suum inseruit. Attulit quæ de natura et situ locorum lectoribus cognitum necessaria judicaret; ingenium et mores temporis atque hominum illustravit; notavit, cur hæc vel illa res facta sit, cur hæc vel illum eventum habuerit. Neque historie tantum, rebus gestis atque eventis; sed etiam sermonibus a Christo habitis, in primis sententiis, quæ vel obscuritatis aliquid, vel offensionis, vel pondus magnum habere viderentur, interpretamenta sua adiecit, etc. »

proemio in Apocal., et in *epist. I S. Joannis*, Denique S. Joanni Chrysostomo in monasterio degenti aperuit S. Petrus, porrigens illi claves, et S. Joannes tradens illi librum Evangelii; atque

ita S. Petrus eum Pontificem, S. Joannes eum doctorem et condonatorem relictum creavit et auctoravit; unde Chrysostomus, id est *os aureum*, cognominari meruit. Ita habet ejus Vita.

CANONES EVANGELIO S. JOANNIS

LUCEM AFFERENTES FACIEMQUE PRÆFERENTES.

PRIMUS.

Joannes stylium habet sibi proprium et peculiarem, a cæteris Evangelistis et scriptoribus hagiographicis plane diversum. Ut aquila enim nunc se supra omnes attollit; nunc quasi ad prædam in terram se demittit, et simplicium captivi ruditate se atterperat, ac simplex est, virgineus, planus et candidus. Nunc sapit ut Cherubim, nunc ardet et accendit ut Seraphim. Ratio est, quod Joannes fuerit simillimus Christo: quæ dilectissimus, ac vicissim summe eum diligens; unde in ultima Christi cœna in pectore ejus recubuit. Ex illo ergo suxit Christi indolem, sapientiam, candorem, æque ac ardorem. Quare duca Joannem interius, legis, audis, Christum te intueri, legere, audire cogita; Christus enim eum spiritum, suosque mores et amorem in Joannem transtulit.

SECUNDUS.

Joannes, licet omnium consensu in Græcia, Græcis, græcè scripserit Evangelium, tamen, quia ipse genere et gente, ac primævæ nativæque lingue amore, æque ac elegantia erat Hebræus; hinc magis Hebræis quam Græcis phrasibus et idiotismis præ aliis abundat: unde bilingui, imo trilingui cognitione hinc opus est; scilicet ut noris hebræicæ, græcæ et latine. Sic hebraizat, dum sepe et et sumit pro *sicut*, uti passim facit Salomon in proverbis, ut simile simili comparat per copulam *et*, quæ proinde similitudinis est nota, idemque valet quod *sicut*. Græcizat vero, dum *forsitan* sumit pro *utique*; Græcum enim *et* notat assertionem, non dubitationem, *Joan. viii, 19*. Sic non posse sumit pro *nolle*, *Joan. viii, 43*. Sic Hebræum *amen* semper geminat et duplicat, dicens: *Amen, amen*, cum cæteri Evangelistæ simplex unumque duntaxat ponant *amen*. Causas hujus diversitatis vestigabo cap. iii, 2.

TERTIUS.

Joannes Christi disputationibus cum Judæis, et conclonibus magis quam rebus ab eo gestis recensendis incumbit. Non quod omnes Christi disputationes et conciones enarret, sed quod celeberrimas et majoris momenti, præsertim illas quibus Christus probabat se Deum esse æque ac Dominum. in compendium redigat.

QUARTUS.

Apud Joannem Christus nunc ut homo, nunc ut Deus loquitur; idque solerter ex adjunctis et circumstantiis distinguendum et discernendum est.

QUINTUS.

Cum Christus apud Joannem dicit sæpius se nihil facere aut loqui ex seipso, vel se non facere aut dicere hoc illudve, sed Patrem, id intelligi debet originaliter et solvum, *q. d.* Ego solus neque qua homo hæc contingo, neque qua Deus primus eorum sum auctor; sed Deus Pater, qui cum essentia sua divina communicat mihi omnisentiam et omnipotentiam operandi quidvis, quantumvis arduum, sublime, paradoxum et divinum.

SEXTUS.

Licet Apostoli aliique Sancti miracula quocunque patrarint, Christus tamen apud Joannem, sæpe ex miraculis a se factis probat se esse Messiam et Deum; idque recte et efficaciter: *primo*, quia ipse ad hoc probandum illa directe adhibebat. Miraculum enim, quasi opus Dei et vox realis primæ veritatis, est certum testimonium ejus rei, ad quam adhibetur et inducitur. *Secundo*, quia Christus illa faciebat propria virtute suaque auctoritate et imperio, quod facere non potuisset, nisi ipse fuisset Deus ex Deo. Ita enim illa faciebat, ut viderentur ab eo quasi ex Deo, et quasi ex primo miraculorum fonte manare. Sancti autem miracula patrant non sua auctoritate, sed invocatione nominis Dei vel Christi. *Tertio*, quia plura et magis varia fecit Christus, quam cæteri Sancti ante vel post ipsum. Adde, illa fuisse facta a Christo, que ab Isaia aliiisque Prophetis predicta sunt, fore indices et notas Messie, sive Christi, ut patebit cap. xi, vers. 4.

SEPTIMUS.

Matthæus, Marcus et Lucas maxime scribunt acta ultimi et penultimi anni prædicationis Christi, scilicet ea que egit post incarcerationem S. Joannis Baptiste: Joannes vero in suo Evangelio, præcipue duorum præcedentium prædicationis Christi annorum historiam perrexit; atque per hoc multe solvuntur antilogie, quibus Joannes cæteris tribus videtur adversari. Ita S. Augustinus hic in *Proemio*.

OCTAVUS.

In Joanne magna sepe est vis et obscuritas in adverbis et conjunctionibus causalibus illativis, continuativis et ceteris similibus, ut aliquando una ex eis particula integrum sententiae sensum continet et ostendat. Quocirca ille valde rimandae et expendendae sunt, ut suis quibusque locis demonstrabo.

NONUS.

Voculae ut, propterea, propter quod, et similes, non semper causam aut finem intentum significant, sed saepe consequentiam et eventum duntaxat, sive id quod consequuntur est; praesertim si eventus certo praevius sit, ideoque aliter jam venire non possit. Id patet Joan. XII, 38 et 39, ubi ait: « Non credebant in eum, ut sermo Isaiae impleteretur. » Et mox: « Propterea non poterant credere, quia iterum dixit Isaia: Excavavit oculos eorum. » Causa enim cur Judaei nolent Christo credere, non fuit praedictio Isaiae, qua praedixit eos non credituros, sed Judaeorum durities et malitia, qua praedictionem Isaiae quasi objectum et causa praecessit. Ideo enim praedixit Isaia Judaeos non credituros, quia revera ipsi ex sua malitia et obstinatione non erant credituri Christo. Ita S. Chrysostomus, Cyrillus, Theophylactus, Euthymius ibidem.

DECIMUS.

Joannes per Judaeos nunc solos principes, nunc solum populum intelligit; ideoque Judaeos nunc Christo adversos, nunc faventes inducit, quia favebat Christo populus, adversabantur vero principes. Id patet cap. VII, vers. 41 et 43; cap. VIII, vers. 31; cap. IX, vers. 23.

UNDECIMUS.

Per hebraismum saepe praesens tempus non actum in effectum exeuntem, sed naturae vim, sive actum agentis significat, etiamsi ejus effectus a passo, aut aliunde impediatur. Sic, cap. I, 9, ait Christum suo adventu illuminasse mundum, scilicet quantum erat ex ipso. Nam multi, ut Judaei, lumen hoc recipere voluerunt, uti mox subdit, sed in suis infidelitatis tenebris permanserunt.

DUODECIMUS.

Voculae quasi, sicut, et similes, quia respondent Hebraeo *qaph*, non semper similitudinem, sed aliquando ipsam veritatem denotant, ut cap. I, vers. 14: « Vidimus gloriam quasi unigeniti, » id est vere unigeniti, *q. d.* Vidimus gloriam talem et tantam, qualis et quanta decebat eum qui vere erat unigenitus Filius Dei Patris. Ita S. Chrysostomus, Theophylactus, Euthymius ibidem.

DECIMUS TERTIUS.

Joannes more Hebraeo verba nunc smittit in actu inchoato, ut significant incipere opus; nunc

in continuato, ut significant pergere in opere et crescere; nunc in perfecto, ut significant opus esse completum. Unde non mirum, si quoadquod id quod crescit aut perficitur, ita fieri dicatur ac si jam primum inciperet, et vice versa. Actus inchoati exemplum est cap. XVI, vers. 6, ubi Petrus Christo volenti pedes sibi lavare resistens, ait: « Domine, tu lavas mihi pedes? » Lavas, id est, lavare vis, lavare paras et incipis! Actus continuati exemplum est cap. II, vers. 11, ubi, viso miraculo conversionis aquae in vinum in Cana Galilaeae, subjicitur: « Et crediderunt in eum discipuli ejus: » crediderunt, id est credere perrexerunt, in fide creverunt et confirmati sunt; nam jam ad crediderant in Christum; nisi enim credidissent, non fuisset eum secuti, nec ejus disciplinae se tradidissent. Et cap. IV, vers. 33, ubi regulus viso miraculo, quo Christus filium ejus moribundum vite restituerat, dixit credidisse in eum, id est in fide Christi profectus, seque corroborasse. Nam nisi jam ante in eum credidisset, utique eum non adisset, nec sanationem filii ab eo postulasset. Actus perfecti exemplum est cap. XI, vers. 13, ubi Christus sub finem vite suscitaturus Lazarum ait: « Gaudeo propter vos, ut credatis, » hoc est ut in fide mea per hoc miraculum meum et maximum plane perficiamini. Et cap. XX, vers. 17, Jesus post resurrectionem apparet Magdalene ad pedes ejus provoluta, ait: « Noli me tangere, » id est noli in tactu pedum meorum haerere et desidere, sed vade cito, ac nuncia Apostolis de mea morte maestissimis me resurrexisse.

DECIMUS QUARTUS.

Joannes, more Hebraeorum, id quod per affirmationem dixit, iterum per negationem contrarii asserit, iterat et confirmat, praesertim ubi res est gravis notanda et multis dubia, ut valida confirmatione indigeat. Sic Joannis I, 20, Joannes Baptista rogatus a Judaeis, an ipse esset Christus, « confessus est, et non negavit; et confessus est, quia non sum ego Christus; » et vers. 3; « Omnia per ipsum (Verbum) facta sunt, et sine ipso factum est nihil, quod factum est. »

DECIMUS QUINTUS.

Gaudet Joannes Christum appellare vitam et lucem, ob causas quas afferam cap. I, vers. 4 et 9. Id est, Judaei, quia inchoato, ut significant incipere opus; nunc

et carnem suam esse panem, qui de caelo descendit, et dat vitam mundo. Cap. VII, vers. 37: Si quis sitit, ait, veniat ad me, et bibat. Qui credit in me, etc., fons aquae vitae. Cap. VIII, interrogatus a Judaeis: Quis es tu? respondit: Principium qui et loquor vobis. Cap. X, comparat se pastori bono, fideles ovibus. Cap. XI, suscitans Lazarum, ait se esse resurrectionem et vitam. Ibidem Joannes Caipham prophetae de morte Christi assererat. Cap. XIII, asserit Jesum suos in finem dilexisse, ideoque iterum ad mortem eis pedes lavasse. Cap. XIV: Ego, inquit, sum via, veritas et vita. Pater in me est, et ego in Patre. Ibidem Spiritum Sanctum promittens, eum vocat Spiritum veritatis, qui a Patre procedit. Cap. XV: Ego, inquit, sum vitis vera, vos palmites, quia sine me nihil potestis facere. Cap. XVI et seq., vult nos unum esse cum Deo et cum proximis. Sic Interpres signavit sumit pro opposito sigillo confirmavit hoc enim est Graecum *τεταρτην*, cap. VI, 27.

DECIMUS SEXTUS.

S. Joannes asserit Christum quaedam prius dixisse, cum tamen prius non narravit, ubi et quando ea dixerit: brevitati enim studens, sat habuit semel ea narrare, ne, si prius ea narrasset, cogere postea eadem repetere. Sic cap. XI, ait Martham dixisse Magdalene: Magister adest, et

vocat te; et tamen prius non narravit Christum jussisse Martham, ut vocaret Magdalenam, quia eum recenset Martham jussu Christi vocasse Magdalenam, hoc ipso sat indicat Christum prius jussisse illi ut sororem vocaret. Ibidem Christus ait Marthae: Nonne dixi tibi, quia si crederis, videbis gloriam Dei? et tamen prius non narravit Christum hoc dixisse. Sic cap. VI, vers. 36, ait Christus: Sed dixi vobis, quia et vidistis me, et non creditis, et tamen nusquam antea recensuit, quod idipsum dixerit Christus.

DECIMUS SEPTIMUS.

Miracula Christi, quae solus Joannes commemorat, sunt haec: Conversio aquae in vinum in Cana Galilaeae, cap. II; Prior expulsio vendentium et templo, ibidem vers. 18; Filii reguli infirmi sanatio, cap. III, 47; Paralytici ad Probationem piscinae curatio, cap. V, vers. 1 et seq.; Caeci nati illuminatio, cap. IX, vers. 1 et seq.; Lazari a morte suscitatio, cap. XI, vers. 1 et seq.; Prostrato Judae et satellitum in terram, cum venirent ut caperent Jesum, cap. XVIII, vers. 6; Effluxio sanguinis et aquae e latere Christi jam mortui, et Jancea perfocti, cap. XIX, vers. 34; Potestas remittendi peccata per insufflationem Spiritus Sancti data Apostolis post resurrectionem, XX, 22; Multiplicatio piscium Apostolis piscantibus, XXI, 6.

INTERPRETES.

In evangelium S. Joannis commentati sunt permulti, ac praecipui Patrum Graecorum et Latinorum. E Graecis post Origenem, qui in Joannem dicitur 32 tomos sive libros, praecclare doctore scriptis S. Cyrillus, Patriarcha Alexandrinus, qui sane praeter alia didactionis est, solers, acutus et genuinus in sensu literalis consignando. Porro, S. Cyrillus Joannis Evangelium tractavit duodecim libris; sed quatuor mediis, scilicet quintus, sextus, septimus et octavus injuria temporum intereiderunt. Supplet eos Judocus Clichtoveus, Doctor Parisiensis. Cum ergo audis citari quintum, sextum, septimum et octavum hic librum Cyrilli, scito non esse Cyrilli, sed Clichtovei, quod multos etiam viros doctos fecerit. Porro, librum quintum et sextum Cyrilli, Graece exaratum, in Chio insula nuper inventi Collegii Societatis Jesu ibidem Rector, qui eodem Panormum in Sicilia transiit, unde eos eorum Romam, ad Romanum Collegium nostrum advexit R. P. Joannes Baptista Jattinus, in eodem Mathematicae professor, qui et eodem in Latinum convertit; quaeruntur ab eo caeteri duo, septimus et octavus, ut omnes latinitate donatos in lucem edat; quinto et sexto Roma usus sum, eosque subinde citabo; plene enim redolent doctrinam, stylum et ingenium S. Cyrilli.

Secundus est S. Chrysostomus, qui ut paulo S. Chrysostomus ante dixi, a S. Joanne librum Evangeliorum accipiens, ejus ut videtur instinctu, in illud scripsit homilias 87. Extant tomo III operum ejusdem. Tertius est Theophylactus, quartus Euthymius, Theophylactus, Euthymius, qui duo more suo S. Chrysostomi sunt assecuti et quasi discipuli; sed Theophylactus est fusior et inulentior; Euthymius brevior, qui et expresse se sua ex S. Chrysostomo, Origene, S. Basilio et Nazianzeno collegisse fateatur. Quintus est Nonnus Panopolitanus, Aegyptius eloquentissimus, qui viginem Theologum, hoc est Joannem Evangelistam, versibus heroleis est interpretatus, ait Suidas. Sextus Senensis eum inter Graecos Christianorum praecipuum numerat, cujus et (inquit) feruntur Dionysiacen, lib. XLVIII, heroeice conscripti; alto cothurno incedit instar Homeri. At, licet Nonni interpretatio proprie tantum sit paraphrasis, tamen multis in locis Evangelii sensum per epitheta indicat et illustrat. Nonni paraphrasin graeco-latinae edidit notisque illustravit P. Nicolaus Abramus a Societate Iesu, esto primus eam Aldus Manutius ediderit, ac post eum Franciscus Nansius. E Latinis primus et praecipuus Evangelii S. Joannis interpres est S. Augustinus, qui illud

Per Joannem quoniam intelligitur?

Per Joannem quomodo intelligitur?

Id est, Joannes, quia inchoato, ut significant incipere opus; nunc

Id est, Joannes, quia inchoato, ut significant incipere opus; nunc

Id est, Joannes, quia inchoato, ut significant incipere opus; nunc

Id est, Joannes, quia inchoato, ut significant incipere opus; nunc

ordine prosequitur per tractatus 124. Exiit tomo IX operum ejusdem.

Secundus est Venerabilis Beza, qui S. Augustinum passim et subinde ad verbum consecratur.

Tertius est auctor Glossæ, Ubi advertit in Glossa communi triplicem contineri Glossam. Prima est interlinearis, quæ inter lineas textus sanctæ Scripturæ inseritur, ideoque breviter, sed præcipuum, multa docte et utiliter tangit. Secunda est marginalis, quæ ad marginem textus sanctæ Scripturæ collocatur, et vocatur Glossa ordinaria. Tertia, quæ huic subnectitur, est Glossa Nicolai Lyri. Primum Interlinearis auctorem esse Anselmum Laodunensem, cognomento Scholasticum, censet Sixtus Senensis, Franciscus Ribera et alii. Anselmus hic floruit anno Domini 1110.

Secundæ Glossæ, scilicet Ordinariæ, Idem Sixtus, Ribera et alii auctorem faciunt Strabum, monachum Fuldensem, auditorem Rabani Mauri, sub annum Domini 820, qui eam ex Rabano, S. Gregorio aliisque Patribus conflavit.

Tertia auctorem suum præfert Nicolaum de Lyra, sic dictum a Lyra, vice Normanniæ, qui genere et gente Judæus, conversus ad Christum et S. Francisci Ordine ingressus, docuit Theologiam Scholasticam, anno Domini 1320, vir doctus et lingue Hebræicæ peritus. Hic Glossam illo tempore insignem scripsit, qua Joannem et cæteros hagiographos ad litteram explicat, adeo ut de eo vulgi ore olim tritum fuerit

« Nisi Lyra lyrasset, nostri Theologi non saltassent. » Verum hoc in Lyrano notandum et cavendum, quod ipse suæ genti et Rabbini, maxime R. Salomoni, qui magnus est fabulator, plus æquo, etiam in nensis et fabellis Judaicis, subinde indulgeat et consentiat.

Posterioribus sæculis, et præsertim nostro hoc omnium eruditissimo, plures in S. Joannem commentati sunt. Præ aliis excellunt Joannes Maldonatus et Societate Jesu, qui fusus est, acutus, elegans et doctus; Cornelius Jansenius, qui exactus, solidus et genuinus; Franciscus Toletus, qui acri judicio sapiens est et pulcher, præsertim in applicandis metaphoris et similitudinibus, earumque analogiis, v. g. cur Christus vocetur vitis, panis, vita, lux, ostium, pastor; cur Spiritus Sanctus nuncupetur aqua viva, columna, ignis, etc. Sebastianus Barradius litterarum recte tangens, et moralia miscens, concionatoribus dicendi materiam et spiritum subministrat. Franciscus Lucas lotus litteralis est, sed litteram ad pios affectus trahit. Franciscus Ribera brevis, sed motu suo rarus et eruditus: posthucus est, et post mortem Ribere in lucem editus.

Ex hereticis in S. Joannem scribere Martinus Bucerus, Wolfgangus Musculus, Bullingerus, Brentius, Calvinus ac Theodorus Beza; et quibus omnibus Augustinus Marloratus Catenam consarcinavit, quam in Belgio perlegi et consultari.

SANCTUM

JESU CHRISTI EVANGELIUM

SECUNDUM JOANNEM.

Hic est titulus in Codicibus Græcis et Latinis; in Syriacis hic est: *Evangelium Sanctum præconium Jouchanon* (Joannis), quod locutus est et predicavit Iontice (Græce) Ephesi; in Arabicis hic est: *Evangelium Sancti magni discipuli, Apostoli Joannis, filii Zebedæi, dilecti Domino nostro Jesu Christo.*

CAPUT PRIMUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Describit Verbi æterni originem, et ex Deo Patre generationem, omnipotentiam, omniscientiam, ac tandem vers. 14, Incarnationem, et gratiæ plenitudinem. Secundo, vers. 19, testimonium quod Joannes Baptistæ Judæis interrogantibus dedit de Jesu; scilicet ipsum esse Messiam et Agnium, qui tollit peccatum mundi. Tertio, vers. 37, narrat duos Joannis discipulos visitasse Christum, e quibus unus Andreas fratrem suum Simonem adducit ad Christum, cui Christus: Tu, ait, vocaberis Cephas, id est Petrus. Quarto, vers. 43, ad sui sequelam vocat Philippum, hic Nathanaelem ad Christum adducit, qui ei secreta sua sub flexa facta pandens, ab eo agnoscitur esse Messias. Unde Christus ei promittit majora, scilicet, quod visurus sit angelos et caelo ad se descendentes et ascendentes.

1. In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum. 2. Hoc erat in principio apud Deum. 3. Omnia per ipsum facta sunt; et sine ipso factum est nihil, quod factum est. 4. In ipso vita erat, et vita erat lux hominum; 5. et lux in tenebris lucet, et tenebræ eam non comprehenderunt. 6. Fuit homo missus a Deo, cui nomen erat Joannes. 7. Hic venit in testimonium, ut testimonium perhiberet de lumine, ut omnes crederent per illum. 8. Non erat ille lux, sed ut testimonium perhiberet de lumine. 9. Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. 10. In mundo erat, et mundus per ipsum factus est, et mundus eum non cognovit. 11. In propria venit, et sui eum non receperunt. 12. Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine ejus: 13. qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt. 14. Et Verbum caro factum est, et habitavit in nobis, et vidimus gloriam ejus, gloriam quasi unigeniti a Patre, plenum gratiæ et veritatis. 15. Joannes testimonium perhibet de ipso, et clamat dicens: Hic erat, quem dixi: Qui post me venturus est, ante me factus est: quia prior me erat. 16. Et de plenitudine ejus nos omnes accepimus, et gratiam pro gratia. 17. Quia lex per Moysen data est, gratia et veritas per Jesum Christum facta est. 18. Deum nemo vidit unquam: unigenitus Filius, qui est in sinu Patris, ipse enarravit. 19. Et hoc est testimonium Joannis, quando miserunt Judæi ab Jerosolymis sacerdotes et Levites ad eum, ut interrogarent eum: Tu quis es? 20. Et confessus est, et non negavit; et confessus est: Quia non sum ego Christus. 21. Et interrogaverunt eum: Quid ergo? Elias es tu? Et dixit: Non sum. Propheta es tu? Et respondit: Non. 22. Dixerunt ergo ei: Quis es, ut responsum demus